

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

I

πάρατος ὁ υἱὸς τῆς Αἰγυπτίας! — Εἶπεν ἡ ἱερόφαντις τῆς πολιούχου Ἀθηναῖς ἐν ἀπογνώσει θεωμένη τὴν ὑπνώττουσαν πόλιν καὶ τὰς ἀπηνθρακωμένας πυρᾶς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. — Ἐπάρατος ὁ παρέγγραφος Ἀθηνίων, ὅστις περιεῖδε τὸν λύχον σου, ὦ Θεά, ἐσβεσμένον καὶ τοὺς ἀθηναίους θνήσκοντας τῆς πείνης! Τίς οἶδεν! Ἴσως τὴν ὥραν ταύτην ὁ νέος Πεισίστρατος ὀργιάζει μετὰ τῶν ἐταίρων, ἐνῶ οἱ λεγεῶνες τοῦ Σύλλα περιζωννύουσι τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ. . . . Ἴσως δὲ καὶ καθ' ὕπνου δρᾷ τὸν Μιθριδάτην μετὰ στόλου κατερχόμενον ἐκ τοῦ Πόντου εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου ὅπως σώσῃ τὸν εὐνοούμενον σοφιστήν. Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ υπερβῶσι τὰ τείχη ταῦτα οἱ στρατιῶται τῆς Ῥώμης καὶ οἱ ἀθηναῖοι μόνοι νὰ τιμωρήσωσι τὸν ἱερόσυλον!

Οὕτως ἤρχετο ἡ ἱέρεια τῆς Περθένου ἱσταμένη πρὸ τοῦ ναοῦ καὶ ἡ ἠχώ μακρόθεν ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς ἐπανελάμβανε βραδέως τὸ τελευταῖον ἡμισυ τῆς εὐχῆς — . . . Καὶ οἱ ἀθηναῖοι μόνοι νὰ τιμωρήσωσι τὸν ἱερόσυλον!

Ἐπειτα στραφεῖσα πρὸς τὸν Φεΐδωνα, ὅστις περίλυπος παρὰ τὸν βωμὸν ἔθλιβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ τὴν Μιλητίαν — Νῦν ἂς τελεσθῶσιν, εἶπεν, αἱ βουλαὶ τῶν Θεῶν, διότι, ἐάν ποτε οἱ ἀστέρες ὠχριάσωσι καὶ τὸ φῶς τῆς ἡοῦς λευκάνῃ τῶν βουνῶν τὰς ἀκρωρεῖας, οὐδεὶς πλέον δύναται διαλαθῶν τοὺς ἵππεῖς νὰ υπερβῇ τὰ τείχη ταῦτα καὶ πρότιστα σὺ δ' ὑβρίσας χθὲς ἐν τῷ Κεραμεικῷ

τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως. Οὐτε δὲ τοῦ ναοῦ τὰ ἄδυτα, οὔτε ὁ βωμὸς οὗτος ὁ ἱερός θὰ προστατεύσωσι τὸν ἰκέτην, οἱ δορυφόροι τοῦ τυράννου, οἵτινες ἐλήττευσαν τῷ ἐν Δήλῳ μαντεῖον, θὰ παραβάσωσι καὶ τὸ ἄτυλον τοῦτο ἅμα τῆς ἡμέρας ἐπερχομένης. Ἄλλ' ἤδη τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν· ὀλίγαι δὲ μόνον ὑπολείπονται στιγμαὶ εἰς ἐμὲ μὲν νὰ ἀφυπνίσω τοὺς καθεύδοντας νεωκόρους, εἰς ὑμᾶς δὲ νὰ ἀποχαιρετίσητε ἀλλήλους.

Ἐῖπε καὶ ἀνήρχετο τὰς βαθμίδας τοῦ ναοῦ, ἐνῶ ἡ Μιλητία ὤ; ἀπὸ ληθάργου ἀκνήφουσα ἠγέρθη τοῦ βωμοῦ περίτρομος.

— Εἶνε λοιπὸν ἡ φυγὴ ἡ τελευταία ἐλπίς; ἠρώτησε τὴν ἱέρειαν.

— Ἡ τελευταία καὶ μόνη! Ἀπήνητησεν ἐκείνη καὶ ἠφανίσθη ἔπισθεν τῶν παραστάδων.

Ἐν ἡ σελήνη προέκυπτεν ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ τὴν ὥραν ταύτην δὲν θὰ ἦτο τοσοῦτον ὠχρὰ ὅσον ἡ θυγάτηρ τοῦ Κτησίου, ὅτε ὁ Φεῖδων ἔλαβεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ ὠδήγησεν αὐτὴν πρὸ τοῦ βωμοῦ.

— Ὀλίγαι ὑπολείπονται στιγμαὶ εἶπεν ἡ ἱερόφρατις, ὦ Μιλητία, ἀλλὰ θάρσει διότι αἱ ἡμέραι αὐταὶ δὲν θὰ παρέλθωσιν ἄγνοιοι. Ἐὰν δέ τις ἐλθὼν σοὶ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἀθηνίων θὰ ἄρχῃ ἐπὶ μακρὸν τῆς πόλεως, τοῦτον οἱ θεοὶ οὐδέποτε ἐνέπνευσαν νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν.

— Καὶ λοιπὸν παρῆλθεν ἤδη τὸ ἡμῖς τῆς νυκτός; Διατί νὰ μὴ παραταθῇ αὕτη ἐπὶ μικρὸν ἔτι; ὦ Χρόνε, Χρόνε, διατί δὲν ἐγεννάσο χωλὸς ὡς ὁ Ἡφαιστος! Τίς θὰ μοι εἴπῃ αὐριον ὅτι ὁ Φεῖδων μου ἐσώθη μακρὸν τοῦ ἄστεως;

— Πέραν τῶν τειχῶν τούτων δὲν δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ τυράννου ἢ ἐφ' ὅσον μόνον τὰ βέλη τῶν μισθωτῶν του. Ἐπάνελθε εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς σου Μιλητία καὶ εἶπε εἰς αὐτὸν ὅτι ἐξεπλήρωται τὴν ἐντολήν του· ὅτι ὁ λύχνος τῆς θεοῦ ἠνέφθη καὶ ἡ πόλις ἐσώθη. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου ὀμνῶ ὅσον ἱερόν.

— Ἡ καρδία μου θὰ ἀνήκῃ πάντοτε εἰς σὲ ὅπως εἰς ἐκείνην ὁ βραχίον μου.

Καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἐπιμαρτυρούμενος τοῦ θεοῦ.

— Νὰ φύγῃς σύ ! εἶπεν ἡ Μιλητία ριπτομένη εἰς τὰς ἀγκάλας του — νὰ εἶσαι μακρὰν μου ! νὰ στερηθῶ τῆς γλυκειᾶς μορφῆς σου ! Τίς ἄρα δαίμων ἐφθόνησε τὴν εὐτυχίαν μας ;

— Οἱ Θεοὶ εἶπον τοῦτο. Εὐφήμει Μιλητία ! Αὐτοὶ θὰ συνδέσωσι πάλιν τὸ κοπὲν νῆμα. Ἄλλ' ἄ; ἐκραγῶσι τάχιον τὰ μέλανα ταῦτα νέφη διὰ νὰ παρέλθῃ καὶ ἡ θύελλα ταχύτερον. Μετὰ τὴν θύελλαν ἡ γαλήνη παρατείνεται μακρότερον.

— Ἔστω· πλὴν ἐὰν τρεῖς ἴδω τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα καὶ δύνοντα πάλιν εἰς τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου καὶ δὲν ἴδω σὲ ἐπανερχόμενον, εἰπέ μοι ποῦ θὰ σπεύσω τότε ἀναζητοῦσα τὰ ἔγνη σου, τίνα ὁδὸν θὰ τραπῶ ;

— Τὴν ἄγουσαν εἰς Ἐλευσίνα . . . ! Ἀπήντησεν ἐκεῖνος καὶ ἠσπάσθη τὸ μέτωπον τῆς νέας κόρης. Εἶτα θαρρῶν ἐβάδισε πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ τείχους ὅπου ᾠδήγει αὐτὸν ἡ ἱέρεια τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς καὶ περιζωσθεὶς τὸ σχοινίον — Οὕτω κἂν δὲν θὰ ἀποθάνω, εἶπεν, ἄδοξον θάνατον ! Ἀλλὰ σπεύσωμεν ἐνόςῳ οἱ ἱππεῖς καθεύδουσιν ἐν τῷ φυλακείῳ.

— Ἀγαθὴ τύχη ! ἀνεφώνησεν ἡ ἱέρεια καὶ οἱ νεωκόροι καθεύκυσαν τὸν νεανίαν ἀπὸ τῆς βωγμῆς τοῦ τείχους.

Δούπος ἠκούσθη μικρὸς· εἶτα σιγὴ ἐπεικολούθησε βαθεῖα.

— Ἐσώθη ! — εἶπεν ἡ ἱερόφαντις καὶ ἔδειξε πρὸς τὴν Μιλητίαν τὸν Φεῖδωνα ἀπομακρυνόμενον τοῦ ἄστεως διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ.

II

Ἦτό ποτε ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ λαοῦ ἄρχων ὁ Ἀθηναῖος, ὃν ἀπὸ τοῦ Πέντου κατήγαγον εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ νῆες τοῦ Μιθριδάτου μετὰ δισχιλίων δορυφόρων. Ἔφερε πορφύραν ἀντὶ τοῦ ἐσχισμένου τρίβωνος, μεθ' οὗ προσήρχετο εἰς τὴν ἀγορὰν πρὶν ἢ ἀναβῆ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως καὶ ἤγετο ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Κέρκροπος ἐπὶ ἀργυρόποδος φορείου. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ ἐξήρχοντο εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ καὶ ὅτε παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦ Κεραμεικοῦ συνεβούλευεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους πόλεμον κατὰ τῶν βωμαίων, μυρία στόματα ἀνευφήμουν τὸν σωτήρα τῆς πόλεως.

Ὁ σοφιστὴς ἦτο ἤδη στρατηγὸς ἐπὶ τῶν ὄπλων ἐνῶ ὁ Ἀρχέλαος ἐφρούρει τὴν Πειραιᾶ καὶ τὰ τείχη. Τίς ἠδύνατο νὰ ὄνειρευθῆ μείζονα δόξαν ἢ νὰ ἐλπίσῃ πλείονα;

Ἐπάρτατος ὁ υἱὸς τῆς Αἰγυπτίας! — Εἶπεν ὁμῶς ἡ ἱέρεια. . . Τι ἐσήμερινον οἱ ἀπαίσιαι οὗτοι λόγοι;

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἀθηνίων ἐλησμόνησε τὸν ἐσχισμένον τρίβωνα, ἐνδυθεὶς τὴν πορφύραν, ὁ σοφιστὴς ἐγένετο τύραννος. Ἀθρόα δὲ ἡ πόλις ἀνεβόα λιμώττουσα — Ποῦ τώρα οἱ ἐν μύρτου κλαδί φορήσοντες τὸ ξίφος;

Ἄλλ' οὐδαὶς φέρων ὄπλα ἀστὸς ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν ἄρχοντα, ὃν ἐφρούρουσαν δισχίλιοι μισθωτοὶ καὶ ὅστις ἐδείπνει ἥσυχος ἐν τῷ Πρυτανείῳ μετὰ τῶν ἐταίρων.

Καὶ νῦν ὁ ἀνθοσμὶς ἐπλήρου τοὺς κρατήρας καὶ αἱ αὐλητρίδες ἐν ῥυθμῷ παρελαύνουσαι ἔσπερον κύκλῳ τοὺς συμπότας δι' εὐωδῶν ἀνθέων, ἐνῶ δύο τῶν μαθητῶν ἐγεγρηθέντες ἀπήγγελλον εἰς ἐπήκοον τοὺς Πέρσας τοῦ Αἰσχύλου. Ἐκεῖνος δὲ θερμὸς ἐκ τοῦ οἴνου ἔσπευθεν ἀπὸ χρυσῆς κύλικος εἰς τοὺς ἀθανάτους καὶ ἔπειτα ἀνάστας — Σπείσατε, ἀνέκραξε, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν σωτήρα Δία! Ἡ δὲν ἠκούσατε παρὰ τοῦ ἀγγέλου ὅτι ὁ κριὸς ἔπαυσε νὰ διασεῖ τὰ τείχη ἡμῶν καὶ οἱ στρατιῶται ὑπὸ τὰς χελώνας νὰ ὀρύσσωσιν ὑπονόμους! Μὴ ὁ Σύλλας ἀνεχώρησε κρύφα εἰς Ῥώμην ἐνδυθεὶς τὴν στολὴν τῆς Μετέλλας; Σπείσατε ἄκρατον εἰς τοὺς ἀθανάτους καὶ τις ἀναβᾶς ἐπὶ τοῦ τείχους ἕως ἀγγεῖλη διὰ τυρηννικῆς σάλπιγγος εἰς τὸν Ἀρχέλαον καὶ τοὺς Πειραιεῖς ὅτι τὸ ἄστυ ἐλευθεροῦται, ἕτερος δὲ λαθὼν φόρμιγγα ἕως ψάλλῃ τὰ ἐπινίκεια.

Οὕτως ἐλάλει ἕξαλλος ὑπὸ τοῦ οἴνου ὁ βασιλευίων τῆς πόλεως καὶ ὁ αἰδὸς ἔψαλλε πρὸς φόρμιγγα νικητήριον παιᾶνα, ὅτε βῆ ἀπαίσια καὶ θρηνώδεις γυναῖκες εἰσώρμησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πρυτανείου· εἶχον αἱ μὲν θηλάζοντα βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας, αἱ δὲ ἦγον ἀπὸ τῆς χειρὸς πειναλέα ὠχρῶντα νήπια.

— Τί ζητεῖ ὁ συρφετὸς οἴτο; γυναικῶν καὶ παίδων; — Ἠρώτησεν ὁ ἄρχων. — Δὲν φυλάττουσι τὰς θύρας πλέον οἱ τοξόται;

— Τόπον εἰς τὰς ἰκέτιδας! — ἐφώνησε γέρων λευκὸς τὴν κό-

μην καὶ λευκότερος τὸν πώγονα προβίς εἰς τὸ μέσον καὶ θαλὸν δάφνης ἀνασεῶν ἐν τῇ χειρὶ. — Ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας! Ἐὰν ἔχετε σπλάγχνα, ἐὰν δὲν ἐγεννήθητε λίθοι. . . .

Οἱ δαιτυμόνες ἀνέστησαν ἀπὸ τῶν κλινῶν περίτρομοι. — Ὁ Κτησίας οὗτος ἢ ἐλείνου ἢ σκιά; — Ἡρώτου ἀλλήλους διαποροῦντες. — Δὲν ἔπεσε πληγεὶς θανασίμω; πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ Πειραιῶς, ὅτε ὁ Ἀρχέλαος ἐξώρμη τῆς πόλεως;

— Εἶθε νὰ ἀπέθνησκον τότε! — ὑπέλαβεν ὁ γέρον — Ἄλλ' οὐδένα ἐξ' ὑμῶν κινουσιν εἰς οἶκτον τὰ θνήσκοντα ταῦτα νήπια καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν γυναικῶν; Εὐωχεῖσθε ἀμέριμοι καὶ ἐστεφανωμένοι διὰ ῥόδων, ἐνῶ τὴν πόλιν μαστιζεῖ ὁ λιμὸς; Μὴ ἀποστρέφετε τὰ πρόσωπα ἐπὶ τῇ θέᾳ ἡμῶν! Οἱ τρεφόμενοι διὰ βολβῶν καὶ θηησιμαίων τρώντι δὲν ἔχουσιν ὡς ὑμεῖς τὴν ὄψιν ἀκμάζουσιν, οὐδὲ ἀλείφουσι τὴν κόμην διὰ μύρων, οὔτε σπένδουσιν ἀπὸ χρυσοῦ ἐκπώματος. Δότε ὑμεῖς οἱ τρυφῶντες εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἡμῖκετον σίτου, ἵνα μὴ αὔριον ἄρχητε ἐρήμου πόλεως.

— Τοξόται! ἀποδιώξατε τὰς γυναικας καὶ παράδοτε τὰς ἀπειθούσας εἰς τοὺς πρυτάνεις! — Προσέταξεν ὁ Ἀθηναῖος. — Δέκα μεδίμνους σίτου ὑπεσχέθη ἐπὶ τὴν πόλιν αὐτοὺς δὲν θὰ κυριεύσῃ πλέον ὁ Σύλλας καθ' ὁδόν. — Ἀποδιώξατε τὰς γυναικας καὶ δηγηθήτατε ἐνταῦθα τοὺς συλληφθέντας φυγάδας.

Ἄλλ' ὄξει φωνὴ ἀπὸ τοῦ πλήθους συνετάραξε τὸ Πρυτανεῖον.

— Τέκνον μου. . . ! Ἀπέθανε καὶ σὺ ὃ ὑστάτη τῶν ἐλπίδων μου! — ἀνέκραξε, θλίβουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ νεκρὸν τῆς τέκνον ἢ δύστηνος μήτηρ.

Καὶ, ἐνῶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες περιεκύκλουν αὐτὴν λιπόθυμον, ὁ Κτησίας ἀρπάσας τὸ νεκρὸν τέκνον διὰ τῶν δύο χειρῶν ἀπέθετο αὐτὸ ἐκτάδην ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς πρότερον ἀνεπαύετο ὁ ἄρχων. — Ἴδου τύραννε οἱ ἄθλοί σου! — Εἶπεν — ἀλλ' εἶθε νὰ μὴ ἀποθάνῃς τὸν θάνατον τοῦ νηπίου τούτου. . . !

Οἱ στρατιῶται ὤρμησαν νὰ πλήξωσι τὸν γέροντα, ὅτε τις τῶν προσαχθέντων φυγάδων διασπάσας τὰ πλήθη ἐτάχθη μετὰ αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς τῆς Μηλητίας. Ὁ Ἀθηναῖος ἀνεγνώρισε τὸν ὑβριστὴν τοῦ Κερκαμειοῦ.

— Σὺ δ' ἄρα σὺς νεανίσκος, ὁ ἐπιτιμῶν τοὺς ἄρχοντας, εἶπε πικρῶς μειδιῶν δ' Ἀθηνίων, ἔρχεσαι καὶ τῶρα νὰ ἐλέγξης ἡμᾶς; Λησμονεῖς ὅτι ὁ ἐγκαταλείπων τὸν παρσάτην καὶ αὐτομολῶν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς κηρύσσεται ἀπόκληρος τῆς πόλεως;

— Φονεύετε τοὺς γέροντας, πωλήσατε τὰς γυναῖκας ὡς αἰχμαλώτιδας, ἄφρατε τὰ τέκνα νὰ ἀποθάνωσι τῆς πείνης καὶ ἔπειτα ζητεῖτε παρὰ τούτων — εἶπεν ὁ Φεῖδων δεικνύων τοὺς μετ' αὐτοῦ συλληφθέντας — νὰ πολεμήσωσι πρὸς τὸν Σύλλαν, ἐνόσω ὑμεῖς εὐθυμεῖτε ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἢ τῷ Πρωτανείῳ...!

— Δὲν θὰ τιμωρήσῃ τις τὸν ἀυθάδη τοῦτον; ἀνέκραξεν εἰς τῶν συνδαιτυμόνων τοῦ Ἀθηνίωνος, καὶ ἀρπάσας τὸ δόρυ ἐνὸς τῶν ἱππέων ὤρμησε νὰ πλήξῃ τὸν νεανίαν. Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἐξέβηλον φωνήν. Λυσίκωμος δὲ ἐφάνη ἡ Μιλητία διασχίζουσα τὰ πλήθη καὶ ἔσπευσε νὰ ἱκετεύσῃ γονυπετῆς τὸν ἄρχοντα ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. Ἄλλ' ὁ ὑπερήφανος γέρον ἐκράτησεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ βραχίονος. — Αἴσχος! τέκνον, εἶπεν οὐδέποτε ὁ Κτησίας; θὰ ἱκέτευσεν τὸν τύραννον! Καὶ περιέβαλε δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὀδυρομένην τὴν Μιλητίαν, ἥτις βλέπουσα ἀπαγόμενον καὶ τὸν Φεῖδωνα μετὰ τῶν ἄλλων, ἀφῆκε κραυγὴν ἀπέλπιδα καὶ προσέκλινε λιπόθυμος ἐπὶ τῆς πατρικῆς ἀγκάλης, ὅπως ὁ νεοθαλῆς τοῦ κλήματος βλαστὸς, μὴ δυνάμενος νὰ συγκρατήσῃ τὸν ὠριμάζοντα βότρυν.

Ἄλλ' ἄκαμπτοι οἱ στρατιῶται πρὸ τοῦ θεάματος τούτου ἀπεχώρισαν τὸν πατέρα ἀπὸ τῆς θυγατρὸς καὶ ἀπήγαγον μετὰ τῶν φυγάδων.

Μετ' ὀλίγον συμπόται, αὐλητρίδες, δορυφόροι καὶ γυναῖκες ἠφανίσθησαν παρέμενε δὲ, γλαυξ ἠθηνωδοῦσα ἐντὸς ἐρήμου ναοῦ, ἡ μήτηρ τοῦ νεκροῦ παιδός.

III

Ὁ πατὴρ ἢ ἐκεῖνος; Τίς ἐκ τῶν δύο θὰ ἀποθάνῃ καὶ τίς θὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀνηλίου φυλακῆς; Ὁ τύραννος ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Μιλητίαν νὰ ἐνομάσῃ ἐκεῖνον ὅστις ἐλεύθερος θὰ ἐπανίδῃ αὐρίον τὸν ἥλιον, ὁ δὲ δῆμιος ἀναμένει τὸ ὑπολειπόμενον θῆμα.

Δις ἡ κόρη προσῆλθεν ἐτοίμη νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ ἐκείνων καὶ δις ἀπώθησαν αὐτὴν ἔξω τῆς αὐλείου θύρας δλοφυρομένην οἱ τοῦ Ἀθηνίωνος πιστοὶ δορυφόροι. Μόνη ἡ ἰέρεια παρηκολούθει τὴν θυγατέρα τοῦ Κτησίου καὶ μόνη αὐτὴ ὑποσχέθη νὰ σώσῃ ἀμφοτέρους.

Καὶ ἦσαν ἐτι θυραυλοῦσαι ὅτε συνήτησεν αὐτὰς ὁ βασιλεὺς ἐξερχόμενος.

Ἦτο ἐφ' ἄρματος καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἀργυρόποδος θρόνου καὶ ἤγετο ἐν ἤῳ σαλπίγγων, ὅπου ὁ ἱερεὺς ἔμελλε νὰ τελέσῃ θυσίαν ὑπὲρ τῆς πόλεως. Δουλοὶ φέροντες ἐπὶ χρυσῶν δίσκων τὰς οὐλάς, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ θύτης θὰ ἐπιπάσῃσι τὴν κεφαλὴν τοῦ θύματος, παρεπορεύοντο πεζοὶ καὶ εἶποντο τοῦ τεθρίππου οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατιῶται.

— Στήτε ! — Ἐρώνησεν ἡ Μιλητία πρὸς τοὺς ἠνιοχοῦντας καὶ ὡς παράφρων διασχίζουσα τὰ συνωθούμενα πλήθη ἐζήτηε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ Ἀθηνίωνος ἀντιπαλαίους πρὸς τοὺς ἀποκωλύοντας αὐτὴν δορυφόρους· — Θέλω νὰ ἴδω τὸν ἄρχοντα. Θέλω νὰ λαλήσω πρὸς αὐτόν !

Ὁ βασιλεὺς, ἀναγνώρισας τὴν θυγατέρα τοῦ δεσμώτου γέροντος, διέταξε τοὺς ἠνιοχοὺς νὰ κρατήσωσι τοὺς ἵππους. — Μάτην αἰ ἰκεσικι — εἶπε πρὸς αὐτὴν — Ἐὰν, ὦ κόρη, ὑπὲρ ἀμφοτέρων αἰτῆς χάριν. Ἀφρῦ δὲ οὕτω δυσχερῆς εἶνε ἡ ἐκλογὴ, εὐχου νὰ εὐνόησῃ αὐριον ὁ κληρὸς ἐκείνον, ὅστις σοὶ εἶνε μᾶλλον προσφιλές. Σὺ δὲ ἐπὶ τῷ ἀδήλῳ τῆς τύχης ἀμφοτέρους νόμιζε νεκροὺς καὶ προσελθοῦσα δὸς ὀβολὸν εἰς ἐκάτερον ἵνα πληρώσῃ εἰς τὸν Χάρωνα τὰ πορθμεῖα. Δὲν θὰ κωλύσωσι τὴν εἴσοδον οἱ φύλακες εἰς τὸν ἐπιδεικνύοντα τὸν δακτύλιον τοῦτον, ὅστις ἐνθυμοῦ ὅτι μοι εἶνε πολύτιμος.

Καὶ τείνας πρὸς αὐτὴν τὸν χρυσοῦν δακτύλιον, ἐν ᾧ ἦν ἐγγεγλυμμένη ἡ τοῦ Μιθριδάτου εἰκὼν, διέταξε νὰ μαστίσωσι τοὺς ἵππους.

— Καλῶς ! — Εἶπεν ἀναλαμβάνουσα τοῦτον ἡ ἰέρεια, ἥς τὴν ὄψιν ἐφώτισεν ἀκτίς χαρᾶς· — Ἐὰν οἱ θεοὶ εἰσὶν εὐμενεῖς οὐδεὶς αὐτῶν θὰ ἀποθάνῃ !

IV

Ὁ ἥλιος ἔβαινε πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἀπηνυθημένος, ὡς ὁ γεωργός, ὅστις ἐπανέρχεται τὴν αὐτὴν ὥραν ἐκ τῶν ἀγρῶν. Καὶ ἤδη σκότος ἐπλήρου τὴν εἰρκτὴν, ὅπου ἦσαν κεκλησμένοι ὁ Κτησίας μετὰ τοῦ Φεΐδωνος, λαθραίως δὲ ἀπὸ μιᾶς θυρίδος μόνης εἰσέδουε τὸ λυκόφως τῆς ἐσπέρας.

Παρὰ τὸν κοιμώμενον γέροντα ἠγρόπνει ὁ νεανίας καὶ οὕτως ἐν ἀπογνώσει ἐμονολόγει.

— Ἦθελον ν' ἀποθάνω προκινδυνεύων τῆς πόλεως καὶ οὗτος φθονήσας με καὶ τὴν μέλλουσαν τύχην μου δι' αἰσχροῦ θανάτου ἐζήτηε προλαβὼν ν' ἀφανίσῃ! Ἦθέλησα νὰ φύγω καὶ ἐπανερχόμενος μετὰ τῶν ἄλλων φυγᾶδων νὰ παραδώσω εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ δέσμιον τὸν ἐπίορκον ἄρχοντα· ἀλλ' ἰδοὺ αὐτὸς ἀντ' ἐμοῦ δικαστῆς καὶ ἐγὼ ἀντ' ἐκείνου δεσμώτης! Νὰ ἀποθάνω οὕτω διὰ χειρὸς τῆς δημίου...! Καὶ νὰ μὴ ἴδω κἂν ἔτι ἄπαξ τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς τῆς Μιλητίας!

Ταῦτα ἐφέλλιζε περίλυπος ὁ Φεΐδων ὅτε αἰφνης ἤκουσε τὸν κρότον χαλωμένων κλειθρῶν καὶ στραφεὶς εἶδεν ἀνοιγομένην τὴν θύραν καὶ τὴν εἰρκτὴν πληρωθεῖσαν φωτός.

— Ἄρα γε ὁ δῆμιος...; Εἶπε καθ' ἑαυτόν. Ἄλλὰ τὰ φῶτα ἐθάμβουν τοὺς ὀφθαλμούς του, συνειθισμένους εἰς τὸ σκότος, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ διακρίνωσι τὴν Μιλητίαν, ἧ; ἡ φωνὴ ἐπληττε τὴν ἀκοήν του καὶ ἤτις πρώτη ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του κλαίουσα ὑπὸ χαρᾶς καὶ λύπης.

— Ἰδοὺ ἐγὼ! Δὲν μὲ ἐκάλες πρὸ ὀλίγου, ὦ Φεΐδον μου; Δὲν ἐπλανᾶτο τὸ ὄνομά μου εἰς τὰ χεῖλη σου;

— Ἄ! τῶρα Μιλητία, δὲν θά μοι ἦνε οὕτω ἀλγεινὸς ὁ θάνατος. Τώρα ἀποθνήσκω εὐτυχής.

— Ὅχι δὲν θά ἀποθάνῃς! Διὰ τοῦτο ἦλθον ἐδῶ. Ἄλλ' ὁ πατήρ μου Φεΐδων...;

— Ἰδοὺ αὐτὸς ἐπιθύρισε νὸ νεανίας—ἀλλὰ μὴ ἀφυπνίσῃς τὸν γέροντα σὺ, Μιλητία, διότι καὶ ἡ ὑπερβάλλουσα χαρὰ φονεύει ἐνίοτε. Πλὴν πῶς εἰσῆλθετε ἐνταῦθα; Τίς σᾶς ἤνοιξε τὰς πύλας;

— Ὁ δακτύλιος οὗτος, ἂν ὑπεσχέθην ν' ἀποδώσω πάλιν εἰς τὸν κύριόν του.

— Οὐδέποτε ἐζήτησα παρ' ἐκείνου χάριν, εἶπεν ἀγέρωχος ὁ Φεΐδων ἀναγνωρίσας τὸν δακτύλιον τοῦ Ἀθηνίωτος — Σὺ ἐπραξας τοῦτο ; καὶ θέλεις τώρα νὰ δεχθῶ τὴν ζωὴν ὡς δῶρον !

— Ἄλλ' οὐδὲν οὗτός σοι προσφέρει, ἀφοῦ αὔριον ἢ τύχη θὰ ἀποφασίσῃ πότερος ἐξ ὑμῶν θὰ ἀποθάνῃ. Μοὶ ἐπέτρεψε μόνον τὸ ὕστατον νὰ ἶδω ἀμφοτέρους πρὶν ἢ ὁ δῆμιος ἐλθὼν ἀπαγάγῃ τὸ θυμά του· οὐδένα ἐντοίτεις ἐξ ὑμῶν θὰ εὖρη πλέον ἐνταῦθα. ὦ ! τότε ἡμεῖς θὰ εἴμεθα μακρὰν, πολὺ μακρὰν.

— Καὶ οἱ φύλακες . . . ; ἠρώτησεν ὁ νεανίας.

— Οἱ φύλακες ἀπεκρίθη προχωροῦσα ἡ ἱέρεια, ἥτις ἴστατο ἕως τότε παρὰ τὴν θύραν κατοπτέουσα τὴν ὁδὸν — κοιμῶνται καὶ θὰ ἐξυπνίσωσι πολὺ ἀργά. Θὰ ἦτο κάλλιον δι' αὐτοὺς ἐὰν μὴ ἔπινον ἐκ τοῦ οἴνου τὸν ὁποῖον οἱ νεωκόροι προσήνεγον εἰς αὐτούς.

Ἄλλὰ σπεύσωμεν. Ἀρυπνίσατε τὸν γέροντα τοῦτον.

— Δὲν κοιμᾶται πλέον ! — εἶπεν ἡ Μιλητία καὶ διὰ τῶν λευκῶν τῆς βραχιόνων περιβάλλουσα τὸν Κτησίαν — Πάτερ μου, πάτερ ! Φύγωμεν ! Οὐδὲν ἄλλο ἔχω νὰ σοι εἶπω τώρα.

Καὶ ὁ γέρον ὀρθούμενος. — Λοιπὸν δὲν ἦτο ὄνειρον . . . ! ἀνεφώνησε νεάζων ὑπὸ τῆς χαρᾶς. Νὰ φύγωμεν ; Ἄσπλοι ;

— Ἐχομεν τὰ δόρατα καὶ τὰς ἀσπίδας τῶν κοιμωμένων φυλάκων. — ὑπέλαβεν ἡ ἱέρεια καὶ ἐξῆλθεν ὅπως ἀφοπλίσῃ αὐτούς, ἐνῶ δὲ ἠνοίγετο ἡ θύρα φωνῇ συγκεχυμέναι καὶ κλαγγῇ ὄπλων ἠκούσθη ἀνὰ τὴν πρότερον σιγῶσαν πόλιν.

— Ἀκούετε ; — ἀνεφώνησεν ὁ δεσμώτης γέρον — Οἱ ἐχθροὶ προσβάλλουσι τὰ τεῖχη ἡμῶν. Τίς θὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς ῥωμαίους, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουσιν ἀθηναῖοι ἐν τῷ ἄστει ; Οἱ διαφυγόντες τὴν μάχιραν τοῦ δημίου εἰσὶν ἐξόριστοι. Ἡ μὴ ἀναμείνομεν νὰ σώσωσι τὴν πόλιν οἱ βάρβαροι τοῦ Μιθριδάτου ; Ἔστω ἡμεῖς οἱ ὑπολειπόμενοι θὰ ἀποθάνωμεν τοῦλάχιστον ὑπὲρ αὐτῆς.

— Ἄγωμεν — προσέθηκεν ὁ Φεΐδων — Ἀκούω ἤδη φωνὰς γυναικῶν διερχομένων ἐξωθεν. Φθάνωμεν δεύτεροι εἰς τὴν μάχην.

Καὶ ὁ Κτησίαις λαβὼν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὴν Μιλητίαν, εἶπε, πα-

ρχιδίδων αὐτὴν εἰς τὴν ἱέρειαν τῆς Ἀθηνᾶς. — Ἔστω ἡ μήτηρ τῆς, ἀφοῦ ἐκείνη δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἐὰν δέ τις σ' ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ πατρὸς τῆς, εἰπὲ ὅτι ἔπεσε μαχόμενος ὑπὸ τὰ τεῖχη ταῦτα.

Καὶ ἠσπάσθη κλαίων τὴν θυγατέρα του. Πρῶτον δὲ ἐξῆλθον ἡ ἱέρειαι μετὰ τῆς Μιλητίας, εἶτα ὁ Φεΐδων καὶ ὁ Κτησίας, ἀμφοτέρωι κρατοῦντες, δόρυ καὶ ἀσπίδα.

V

Ἐπληροῦτο τὸ πεπωμένον...!

Οἱ θεοὶ ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν τοῦ Θεσείως ἀπροστάτευτον. Μάτην δὲ ὁ ἀθηναῖος ὀπλίτης ἐπειράθη νὰ καταβάλλῃ τὸν Μάρκον Τητόν, ὅτε κατὰ τὸ Ἐπτάχαλκον πρῶτος ἐπέβη τοῦ τείχους περὶ μέσας νύκτας.

Ἐκεῖθεν εἰσώρμησαν οἱ πρῶτοι στρατιῶται τῆς Ῥώμης. Ἦδη καὶ ὁ Σύλλας αὐτὸς εἰσῆλθαι εἰς τὸ ἄστυ, κατασκάψας τὸ μεταξὺ τῆς πειραικῆς πύλης καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ ἤχουν αἱ σάλπιγγες καὶ τὰ πολεμικὰ κέρατα καὶ ἀλαλαγμοὶ καὶ κραυγαὶ ἐπλήρουν τὸν ἀέρα. Οἱ πολιορκηταὶ ἐφέροντο διὰ τῶν στενωπῶν, ἀνασπᾶσαντες τὰ ξίφη. Ἐδῶ ἐσφάζοντο παιδία καὶ μητέρες, ἐκεῖ ἔπιπτον γέροντες πληγωμένοι, καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν διήρχοντο οἱ ἐχθροί. Οἱ δορυφόροι τοῦ Ἀθηνίωνος βιψάσπιδες ἔφυγον μικρὰν τοῦ τόπου τῆς σφαγῆς καὶ μόνοι παρέμενον ἔτι εὐάριθμοι νεανίαί προτάσσοντες τὸ στήθος εἰς τὰ βέλη καὶ τὰς λόγχας τοῦ ἐχθροῦ. Ἐκλαίον αἱ γυναῖκες τοὺς πίπτοντας συζύγους καὶ οἱ θρῆνοι αὐτῶν ἦσαν ὀξύτεροι τῶν ἀλαλαγμῶν τοῦ εἰσωρμήσαντος πλήθους. Οἱ ζῶντες ἀριθμοῦνται ἄλλ' οὐχὶ καὶ οἱ νεκροί. Ἄλλοι ἀποσφάζουσιν ἑαυτοὺς, ὅπως μὴ ἴδωσιν, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, διαρπαζόμενον τὸ ἄστυ.

Παρὰ τὴν ἀγορὰν συνάπτεται ἡ τελευταία μάχη. Ἐκεῖ παρὰ τὰς μυρρίνας, ὅπου ἕστανται αἱ ἀνθοπώλιδες ἐκάστην ἑορτὴν πωλοῦσαι ἄνθη καὶ στεφάνους, ὁ Κτησίας πίπτει θανασίμως πληγείς· καὶ ὁ Φεΐδων ἀνεγείρων διὰ τῶν χειρῶν τὸν ψυχορραγοῦντα πειᾶται νὰ διέλθῃ διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν.

— Στῆτε βάρβαροι! Μή τις ἐξ ὑμῶν ἐγγίση τὰς πολιὰς του τρίχας.— Ἐφώνει πρὸς τοὺς τελευταίους ἐναπομείναντας Ῥωμαίους ὁ νεανίας προασπίζων τὸν ψυχοραγῶντα.

Καὶ οἱ θρασεῖς ἐκεῖνοι στρατιῶται πτοηθέντες ὑπεχώρουν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον σιωπηλοὶ, μέχρις οὗ ἀφῆκαν μόνους τοὺς δύο μαχητάς, ἐξ ὧν ὁ ἦττον πληγωμένος ἐφύλαττε τὸν ἐπιθάνατον.

Ἦχουν ἤδη αἱ σάλπιγγες μακρὰν καὶ ἀπὸ τῶν ἐρήμων στενωπῶν κατήρχοντο ἀναζητοῦσαι τοὺς οἰκίους αἱ γυναῖκες, μετ' αὐτῶν δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Κτησίου καὶ ἡ ἰέρεια τῆς Ἀθηνᾶς. Τὴν ὥραν ταύτην ὁ τύραννος ἐπυρπόλει τὸ Ὁδεῖον καὶ ἀνῆρχετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰς δὲ τὴν ἀνταύγειαν τῶν φλογῶν ἡ Μιλητία εἶδεν μὲν αἴφνης ἐνώπιόν της ἰστάμενον τὸν Φεῖδωνα ἀλλὰ μάτην οἱ ὀφθαλμοὶ της ἀνεζήτησαν τὸν ἕτερον μαχητὴν ἐν μέσῳ τῆς φωτιζομένης ἀγορᾶς.

— Μόνος! — Ἠρώτησε δειλῆ καὶ ἀπαίσια μαντευομένη—Καὶ ὁ πατήρ μου...;

Ὁ νεανίας οὐδὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἔδειξε μόνον διὰ τῆς χειρὸς τὸν ἐκτάδην γέροντα.

— Νεκρὸς λοιπὸν! — Ἐφώνησεν ἡ κόρη καὶ ἔξαλλος ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ θνήσκοντος· ἐκεῖνος ἠτένισεν αὐτὴν δακρῶν καὶ τὰ βλέφαρά του ταπεινούμενα ἐκάλυψαν τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὰ δάκρυα.

— Ἀπάγετε τὸν νεκρὸν ἐντεῦθεν — εἶπεν ὁ Φεῖδων καὶ τὴν δύστηνον ταύτην κόρην, εἰς ἣν οἱ θεοὶ μὲ ἤκουσαν ποτὲ νὰ ὀμνύω αἰώνιον ἔρωτα. Ἀλλ' ὠρκίσθη ἐπίσης μετὰ τοῦ γέροντος τούτου νὰ μὴ ἀποθάνῃ ὑπὸ ξένης χειρὸς ὁ παραδούς τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἐκ τῶν δύο ὀρκισθέντων εἶμαι ἐγὼ ὁ ἐπιζήσας!

VI

Τὴν ἐπιούσαν οἱ νεκροὶ ἐκάλυπτον τὰς ὁδοὺς, καὶ ἔρρεεν ἔτι νωπὸν τὸ αἷμα. Κῆρυξ δ' ἐκάλει τοὺς στρατιώτας νὰ παύσωνται τῆς σφαγῆς, διότι ὁ Σύλλας ἐδωρεῖτο εἰς τοὺς ἀπολειφθέντας τὴν ζωὴν.

Μάτην ἐτόξευεν ἔτι ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως ὁ τύραννος τοὺς ἐφορμῶντας ῥωμαίους. Μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς δίψης πισθεὶς ἤνοιξε τὰς πύλας εἰς τοὺς στρατιώτας τοῦ Κουρίωνος. Ἐνῶ δὲ ἰκέτης παρὰ τὸν βωμὸν ἐπεκαλεῖτο τὸ ἔλεος τοῦ νικητοῦ, βέλος, μακρόθεν ἀφειμένον, ἐπλήγωσεν αὐτοῦ τὰ στήθη. Καὶ ὁ Ἀθηνίων ἐκσπᾶσας τὸ θανατηφόρον ἔγχος εἶδεν ἄνωθεν τῆς αἰχμῆς προσηρμοσμένον τὸν δακτύλιον τοῦ Μιθριδάτου. — Τοῦτο—εἶπεν ἐκπνέων—μοὶ πέμπει δῶρον ὁ Φεῖδων !

Νοέμβριος 1883.

Κ. Γ. ΞΕΝΟΣ.

Ο ΑΣΠΤΑΣΜΟΣ

Ἡ γλωσσολογία ἐκτὸς τῶν ἄλλων ζητημάτων, περὶ ἃ ἀσχολεῖται, δὲν ἀφῆκεν ἀθικτον καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο: Πόθεν ὁ ἄνθρωπος ἐδιδάχθη νὰ ἐκδηλοῖ τὸ σέβας αὐτοῦ καὶ τὴν φιλίαν πρὸς τοὺς ἄλλους ; Ἡ ἐπικρατοῦσα ἤδη γνώμη εἶνε ὅτι ὡς τὰ πτηνὰ ὑπῆρξαν οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν, οὕτως αὐτὰ ταῦτα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ ὑποδείξαντα αὐτῷ καὶ τὸν χαιρετισμόν. Ἡ Σπίζα διὰ τοῦ ἄσματος τῆς ἐκάλει τὸν φίλον τῆς, ὅστις φιλοφρόνως ἀνταπήντα ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους τοῦ δάσους, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐσκέφθη ἀμέσως, ὅτι ἡ ἀμοιβαία αὕτη προσφώνησις ἦτο τῶν πτηνῶν ἢ γλώσσα. Ἐμφυτον δὲ ἦτο καὶ αὐτῷ ἡ πρὸς κοινωνίαν ἔφεσις καὶ χαρὰ, ἣν ἐξεδήλου διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐξωτερικῶν σημείων.